

บทคัดย่อ

ในอดีตที่ผ่านมา การศึกษาปัญหาเกี่ยวกับคนชราไม่มากนัก เนื่องจากประชากรกลุ่มนี้เป็นประชากรกลุ่มน้อยเมื่อเทียบกับประชากรวัยอื่น ๆ แต่ในปัจจุบันการพัฒนาทางการแพทย์ที่ช่วยให้คนมีชีวิตยืนยาวขึ้น ขณะเดียวกันก็มีการลดการเพิ่มประชากรในวัยเด็กลง ทำให้ประชากรในวัยชรามีอัตราส่วนเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วเมื่อเทียบกับประชากรวัยอื่น ๆ ความจำเป็นในการจัดหาบริการสำหรับคนกลุ่มนี้จึงเพิ่มมากขึ้นด้วย นอกจากนี้ การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ได้ทำให้คนในสมัยปัจจุบันมีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่แตกต่างออกไปจากแบบเดิม คนชราจึงต้องประสบปัญหาเกี่ยวกับการปรับตัวให้เข้ากับวิถีชีวิตสมัยใหม่ซึ่งเป็นสิ่งที่ค่อนข้างยุ่งยากสำหรับคนชรา ปัญหาคนชราจึงมิใช่เพียงการเพิ่มสิ่งบริการเท่านั้น แต่ยังเป็นปัญหาว่าจะจัดบริการอะไรและจะจัดอย่างไรจึงจะเหมาะสมและสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของคนชรา

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะทราบถึงสภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไปของคนชราตลอดจนปัญหา ความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยา และสุขภาพของคนชรา ทั้งนี้โดยเป็นการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างคนชราในเขตเมืองและชนบท

คนชราที่ตกเป็นตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธี Cluster Random Sampling มีประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างจำนวน 654 คน แยกเป็นประชากรตัวอย่างในเขตเมือง 318 คน เขตชนบท 336 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลทำโดยการสัมภาษณ์ถึงลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของคนชรา สภาพแวดล้อมในการอยู่อาศัย และความสัมพันธ์ของคนชากับครอบครัว และชุมชน ตลอดจนถึงปัญหาและความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ และจิตวิทยาของคนชรา

ผลการศึกษาได้พบว่า คนชราส่วนใหญ่เป็นหญิงและหญิงหม้ายเสียเป็นส่วนใหญ่ ขณะที่คนชราเพศชายมีอัตราส่วนที่เป็นหม้ายน้อยกว่าถึง 3 เท่าตัว (ซึ่งลักษณะที่พบนี้เหมือนกันทั้งในเขตเมืองและชนบท) ในด้านการศึกษา คนชราส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา กว่าร้อยละ 90 นับถือศาสนาพุทธ สำหรับการประกอบอาชีพ คนชราส่วนใหญ่หยุดทำงานแล้วเพื่อพักผ่อน คนชราที่ยังทำงานอยู่ซึ่งมีอยู่ประมาณร้อยละ 30 ส่วนใหญ่ทำการเกษตร (สำหรับคนชราในชนบท) และทำธุรกิจหรือไม่เช่นนั้นก็ทำอาชีพรับจ้างทั่วไป (สำหรับคนชราในเขตเมือง)

คนชราที่ยังทำงานอยู่ส่วนใหญ่นั้น พบว่า เป็นการทำงานด้วยภาวะการณ์ที่จำเป็นเนื่องจากขาดผู้ที่จะอุปถัมภ์ดูแลทางด้านเศรษฐกิจ ความแตกต่างระหว่างคนชราที่ยังทำงานอยู่ในเขตเมืองและชนบท ก็คือคนชราในเขตชนบทจะมีสภาพและลักษณะงานที่ทำคล้ายคลึงกัน ขณะที่คนชราในเขตเมืองมีความแตกต่างกันอย่างมากในลักษณะงานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน กล่าวคือ ส่วนหนึ่งเป็นกลุ่มที่ทำงานด้านบริหาร (เป็นเจ้าของกิจการ) หรือมีธุรกิจที่ยังต้องดูแลอยู่ อีกกลุ่มหนึ่งเป็นผู้ที่ทำงานรับจ้างที่ใช้แรงงานซึ่งกลุ่มนี้ค่อนข้างประสบปัญหาทางเศรษฐกิจมากเพราะมีรายได้ต่ำและมีข้อจำกัดในการทำงาน เนื่องจากสภาพความแข็งแรงของร่างกายลดลงอย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบถึงระดับรายได้หรือปัญหาทางเศรษฐกิจแล้ว คนชราที่ยังต้องทำงานเพื่อหารายได้ทั้งในเขตเมืองและชนบทมีปัญหามือหนึ่งๆ กัน คือ ขาดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

สำหรับที่อยู่อาศัย พบว่า คนชราทั้งในเขตเมืองและชนบท ส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย นอกจากนี้ ยังพบว่าคนชราได้อยู่อาศัยในบ้านที่มีสภาพแวดล้อมในที่อยู่อาศัยที่ดีพอสมควรรวมทั้งมีโอกาสได้อยู่ร่วมกับบุตรหลานอย่างอบอุ่น กล่าวคือ ยังคงได้รับความเคารพ เชื้อพียงและดูแลเอาใจใส่จากบุตรหลานเป็นอย่างดี สำหรับความสัมพันธ์ของคนชรา กับสังคมภายนอก พบว่าขอบเขตของความสัมพันธ์ของคนชราแคบกว่าคนในวัยหนุ่มสาว ผลจากการศึกษาพบว่า คนชราจะมีความสัมพันธ์เฉพาะกับคนในวัยเดียวกัน หรือคนอื่น ๆ ในบริเวณใกล้เคียงกันที่อยู่อาศัยเท่านั้นและคนชราเข้าไปมีบทบาททางสังคมกับชุมชนภายนอกน้อยมาก กิจกรรมที่คนชราเข้าไปมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ กิจกรรมทางศาสนา

วิถีการดำเนินชีวิตของคนชราทั้งในเขตเมืองและชนบทค่อนข้างจะคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ มีหน้าที่หลักในการช่วยดูแลบ้านหรือเด็ก ๆ ให้กับครอบครัวของบุตรหลาน เวลาที่เหลือก็ใช้พักผ่อนโดยการอ่านหนังสือ ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ หรือเขียนหนังสือเป็นต้น นอกจากนี้ชีวิตประจำวันในบ้านแล้ว คนชราส่วนใหญ่ต้องการมีกิจกรรมร่วมกับคนนอกบ้านด้วยแต่มีจะเป็นกิจกรรมร่วมกับคนในวัยเดียวกัน กิจกรรมหลักที่คนชราทำด้วยกัน คือ การพบปะพูดคุยกัน ส่วนเรื่องของสุขภาพจิตพบว่า คนชราส่วนใหญ่มีความพอใจในชีวิตปัจจุบันพอสมควร ความวิตกกังวลที่มีอยู่ มีเรื่องหลักเพียงเรื่องเดียว คือ กลัวว่าบุตรหลานจะลำบากการศึกษาในครั้งนี้ได้พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีสุขภาพจิตที่ดีของคนชรา ได้แก่ ความสัมพันธ์และการปฏิบัติที่ดีจากบุตรหลาน และสิ่งที่คนชราทุกคนต้องการก็คือ การได้มีเวลาอยู่เงียบๆ เพื่อสงบจิตใจ ทำสมาธิ หรือศึกษาข้อปฏิบัติทางศาสนา ปัญหาที่คนชราประสบอยู่มักจะเป็นเรื่องที่เกิดจากสภาพการณ์ปัจจุบันที่บีบบังคับ เช่นการมีสุขภาพที่เสื่อมโทรมเพราะมีโรคประจำตัว การมีเงินไม่พอใช้จ่ายเพราะหาเงินได้น้อยลงและไม่มีคนอุปถัมภ์ดูแล เป็นต้น

จากข้อค้นพบดังกล่าวอาจสรุปได้ว่า โดยทั่วไปแล้วคนชราส่วนใหญ่ทั้งในเขตเมืองและชนบท มีสภาพความเป็นอยู่ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยาที่ดีพอสมควร แต่ก็ยังมีคนชราอีก

กลุ่มหนึ่งที่ยังประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจอยู่บ้าง นอกจากนี้ยังพบว่า บุตรหลาน หรือครอบครัวที่
คนชราอาศัยอยู่ด้วยมีส่วนอย่างมากในการที่จะทำให้คนชรามีความสุขและมีความพอใจในการดำเนิน
ชีวิตในปัจจุบัน การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุตรหลานและคนในครอบครัว จึงเป็นเรื่องสำคัญ
และจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องช่วยกันส่งเสริมและสนับสนุนให้ดำรงคงอยู่ตลอดไป นอกจากนี้ ในกลุ่ม
คนชราที่ขาดผู้อุปถัมภ์ รัฐ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดสวัสดิการและบริการที่เหมาะสมให้และ
ควรมีการกระจายการบริการอย่างทั่วถึง ซึ่งหมายรวมถึงการกระจายโอกาสในการได้รับบริการของ
คนชราที่ต่างฐานะทางเศรษฐกิจด้วย